

Bemutatkozik az emberi jogokat és általános egészségügyi ellátást a pszichiátriai intézményekben figyelő új európai eszköztár

Mi az ITHACA Kézikönyv?

Az angol Institutional Treatment, Human Rights and Care Assessment (Intézményi Ellátás, Emberi Jogok és Gondozás Értékelő) ITHACA Kézikönyvet az Európai Közösség támogatásával dolgozta ki egy 15 EU ország képviselőit tömörítő csoport. Az ITHACA Kézikönyv világos és praktikus módszereket kínál a pszichiátriai és értelmi fogyatékosokkal élőket befogadó intézmények emberi jogi és általános egészségügyi gyakorlatának megfigyeléséhez. A Kézikönyvet a szolgáltatások használói, emberi jogi szakértők, pszichiáterek, pszichológusok és társadalomtudósok szerkesztették. A Kézikönyvet 15 ország 87 helyszínén tesztelték sikeresen, melynek során különböző egészségügyi és szociális intézményekben tárták fel az emberi jogok megsértését csakúgy, mint a pszicho-szociális és értelmi fogyatékosokkal élők jogainak védelmét, tiszteletben tartását és teljesítését biztosító jó gyakorlatokat.

Az ellátottak nagyfokú részvétele

Az ellátottak az ITHACA Kézikönyv kidolgozásának minden szakaszában részt vettek és véleményüket meghallgattuk. Az első szakasz folyamán több, mint 100 ellátott vett részt az egyes országokban létrehozott fókuszcsoportokban. A fókuszcsoportok valamennyi résztvevője élt az ITHACA monitoring tevékenysége alá eső pszichiátriai intézmény fajtáiban. A legtöbb fókuszcsoportot hasonló élményekkel rendelkező ellátottak vezették, és a fókuszcsoportos projektet is egy ellátott felügyelte és elemezte, akinek a beszámolóját közvetlenül az ITHACA Kézikönyv kidolgozására hasznosítottuk.

Ezen felül, minden meglátogatott helyszínen volt egy ellátott megfigyelőnk. A megfigyelők a munka megkezdése előtt egy kétnapos képzésen vettek részt Budapesten, melynek nagy részét ellátottak tartották. Ezt nagyon fontosnak találtuk, mivel naivság lenne feltételezni, hogy az ellátottak gondos előkészítés nélkül képesek lennének egy ilyen feladatot ellátni. A látogatások során az ellátott megfigyelők teljes mértékben részt vettek a munkában, de tapasztalatuk alapján különösképpen az ellátottak szempontjából az emberi jogokat és általános egészségügyi ellátást érintő, alapvető kérdésekre helyezték a hangsúlyt. Legtöbb esetben az ő feladatuk volt a lakók véleményének a kikérdezése. Finnországban például nyolc ellátott vett részt a monitoring látogatásokban és ellenőrizte a kézikönyv felhasználhatóságát. Az egyik finn ellátott kutató elmondása szerint: *“Nagyon hasznos élmény volt és sokat tanultunk. A kiindulási pont az volt, hogy kössük össze az emberi jogok vizsgálatát a szolgáltatások javítására tett lehetséges hatással... egyre inkább az a meggyőződésem, hogy tényleg szükséges, hogy az ellátottak részt vegyenek a megfigyelésben, értékelésben és a kutatásban.”* Végül, ahogy az ITHACA Kézikönyv a végleges verziója kezdett kialakulni, a Pszichiátria (volt) Használóinak és Túlélőinek Európai Hálózata (ENUSP) további finomításokat végzett rajta.

Az ITHACA Kézikönyv szükségessége Európában és az ellátott megfigyelők szerepe

Az európai pszichiátriai intézményekben lévő emberek a társadalom számára gyakran nem láthatók és a nem megfelelő monitoring tevékenység nem nyújt megfelelő tájékoztatást a lakók emberi jogi és általános egészségügyi gondozási helyzetéről. Az ott élő emberek módfelett sebezhetőek, ha nem veszik figyelembe az életük alapvető igényeit, polgári és politikai jogait vagy visszaélnék azokkal. A nemzetközi közösség az ENSZ Fogyatékos Személyek Jogairól szóló Egyezmény (CRPD) 2006-os elfogadásával fontos lépést tett annak érdekében, hogy biztosítsa és megvédje ezeket a jogokat. Az Egyezmény a társadalom feladatává és felelősségévé teszi minden fogyatékos személy (köztük a pszicho-szociális és értelmi fogyatékosokkal élő személyek) szükségleteinek kielégítését. A fogyatékos személyek nem a jótékonyság *tárgyai*, hanem jogokkal rendelkező *cselekvő* személyek. Az ITHACA Kézikönyv megfelelően forgatva elhozhatja a változást. Az ellátott megfigyelők vagy kutatók ebben kulcsszerepet játszanak, mivel személyesen tapasztalták, hogy milyen az élet egy olyan intézményben, ahol megsértik a jogait vagy az általános egészségügyi ellátás nem éri el a szükséges színvonalat. Ezért azt javasoljuk, hogy az ITHACA Kézikönyv használatával végrehajtott megfigyelő látogatások során mindig alkalmazzunk egy ellátott megfigyelőt / kutatót, de ne feledjük, hogy ennek a személynek ugyanolyan képzésben kell részesülnie, mint bármely más megfigyelőnek.

Az ITHACA Kézikönyv különböző nyelveken

Az ITHACA Kézikönyv jelenleg a következő nyelveken áll rendelkezésre: angol, bolgár, cseh, finn, görög, holland, litván, magyar, német, olasz, román, szlovák és török.

Elérhetőség és további források

Az ITHACA Kézikönyv részleteiről a <http://www.ithaca-study.eu/> weboldalon tudhatnak meg többet, vagy keressék Graham Thornicroft-ot a londoni King's College a következő címen: graham.thornicroft@kcl.ac.uk További háttérinformációk a következő oldalakon találhatóak:

1. ENSZ Egyezmény a Fogyatékossgal Élő Személyek Jogairól (<http://www.un.org/disabilities/>)
2. Központ a Mentális Sérültek Jogaiért Alapítvány (MDAC) <http://www.mdac.info/>
3. Pszichiátria (volt) Használóinak és Túlélőinek Európai Hálózata (ENUSP) (<http://www.enusp.org/>).